

ÅTGÄRDSPROGRAM

för bevarande av

GRÖNFLÄCKIG PADDA

(Bufo viridis)

ÅTGÄRDSPROGRAM

för bevarande av

GRÖNFLÄCKIG PADDA

(Bufo viridis)

HOTKATEGORI: Akut hotad (CR) (B1 + B2c)

Programmet har upprättats av
Claes Andrén & Göran Nilson, Reptilia Amphibia Research,
Västergården 170, 446 91 Alvhem
och redigerats av
Torsten Larsson, Naturvårdsverket.

Omslagets framsida: Grönfläckig
padda.

Baksida: Habitat för grönfläckig
padda, Falsterbo, Skåne.

Beställningsadress
Naturvårdsverket
Kundtjänst
106 48 Stockholm
Tfn: 08-698 10 00
Fax: 08-698 15 15
E-post: kundtjanst@environ.se
Internet-hemsida: <http://www.environ.se>

ISBN 91-620-9992-2
© Naturvårdsverket

Omslagsfoton
Claes Andrén
Redigering och layout
Erland Ljungström/rätt sida
Tryck
TunaTryck, Eskilstuna 2000
Upplaga
500 ex

Innehåll

English summary	6
Utbredning och status	9
Ekologi	10
Orsaker till tillbakagång och hot	11
Mål	12
Vidtagna åtgärder	12
Lagstiftning och rekommendationer för biotopskötsel	15
Behov av åtgärder	20
Allmänna principer för utplantering av groddjur	28
Prioritering av åtgärder och resursbehov	29
Tid- och kostnadsplan 2000	32
Tid- och kostnadsplan 2001	35
Tid- och kostnadsplan 2002	38
Uppföljning och omprövning av åtgärdsprogrammet	39
Litteratur	40
Bilagor	42
1. Uppskattad populationsstorlek	
2. Utbredningskarta	
3. PM om ärendehandläggning	

BESLUT
2000-03-15

Dnr 402-1244-00

Torsten Larsson
Vattenmiljöenheten
Tel 08 - 698 1391
Fax 08 - 698 1662
torsten.larsson@environ.se

Enligt sändlista

Fastställelse av åtgärdsprogram för gröNFLäckig padda (*Bufo viridis*)

Naturvårdsverket beslutar att fastställa bifogade åtgärdsprogram för gröNFLäckig padda (*Bufo viridis*). Programmet skall vara vägledande för Naturvårdsverkets insatser för artens bevarande under åren 2000 – 2002, varefter programmet skall omprövas.

Naturvårdsverket har i flera sammanhang, bl.a. handlingsprogrammet "Hotade arter" (1990) och "Aktionsplanen för biologisk mångfald" (1995) framhållit vikten av att utarbeta och genomföra åtgärdsprogram för hotade biotoper och arter. Ett sådant program skall bl.a. innehålla en beskrivning av artens/biotopens status, utbredning, hotfaktorer, nödvändiga åtgärder för dess bevarande, bedömda kostnader, samt om möjligt även finansieringen.

Den gröNFLäckiga paddan är den 17:e arten/biotopen för vilken Naturvårdsverket fastställer ett åtgärdsprogram. Huvudsyftet med programmet är att åtgärder skall vidtas för att långsiktigt bevara arten, att dessa åtgärder samordnas mellan olika intressenter samt att kunskapen om och förståelsen för arten skall öka.

I Sverige har den gröNFLäckiga paddan en sydlig utbredning. Under de senaste 50 åren har successivt ett stort antal delpopulationer försvunnit och idag återstår endast tre kända lokaler med omkring 50 eller fler individer. Dessutom finns ett mindre antal lokaler med färre djur. Arten torde idag vara den mest hotade av alla groddjur i Sverige och betecknas som Akut hotad enligt IUCNs nya klassificeringssystem.

Anledningarna till artens kraftiga tillbakagång är inte i alla delar kända. Dess naturliga livsmiljöer omfattar i Sverige ofta sandiga eller klippdominerade miljöer nära kusten. Tidigare inlandslokaler inkluderade sand- eller grustag med närhet till näringsfattiga och grunda vatten lämpliga för fortplantning. Sådana vatten har på många platser utsatts för påverkan i form av eutrofiering, igenväxning, försämrad vattenkvalitet eller uttorkning. Nedgången i bestånden har varit mest påtaglig i inlandet.

Arten är fridlyst i Sverige sedan 1985.

Den grönfläckiga paddan är upptagen på Bernkonventionens bilaga 2 över strikt skyddade arter. 1991 antog konventionens medlemsländer en rekommendation (27/91) som uppmanade Sverige att vidta åtgärder för att säkerställa alla återstående livsmiljöer för arten och dessutom upprätta en plan för återställande och nyskapande av småvatten. Fastställandet av detta åtgärdsprogram skall också ses som ett led i ambitionen att följa rekommendationen.

Det är Naturvårdsverkets förhoppning att åtgärdsprogrammet skall stimulera till engagemang och konkreta åtgärder på regional och lokal nivå, så att den grönfläckiga paddan ska kunna fortleva i landet och öka i antal.

För Naturvårdsverket

Gunnar Zettersten

Torsten Larsson

Sändlista

Miljödepartementet

Jordbruksdepartementet

Jordbruksverket

Vägverket

Länsstyrelsen i Skåne (2 ex)

Länsstyrelsen i Blekinge län (2 ex)

Länsstyrelsen i Kalmar län (2 ex)

Länsstyrelsen i Gotlands län (2 ex)

Berörda kommuner (Båstad, Höganäs, Helsingborg, Landskrona, Kävling, Lomma, Burlöv, Malmö, Vellinge, Svedala, Simrishamn, Karlskrona, Borgholm, Gotland)

ArtDatabanken

Naturhistoriska Riksmuseet

Naturskyddsföreningen

WWF (2 ex)

Skånes Naturvårdsförbund

Claes Andrén (2 ex), Göran Nilson (2 ex), Ragnar Ejde, Boris Berglund, Jan Pröjts, Ulf

Sandnes, Sven Broberg, Ingemar Ahlén, Lars Håkansson, Didrik Claesson, Peter Örn,

Johan Wallander, Gunnar Strömberg

Action plan

for the conservation of

Green Toad (*Bufo viridis*)

English summary

The green toad is a Continental, East European and West Asian species with a large geographical range. It reaches the southernmost part of Sweden and south-east Estonia on its north-western corner of distribution. The Swedish occurrence has earlier included more than 50 known localities, mostly coastal areas along the southern and south-eastern part of the country. During the last 50 years local populations have been lost continuously and the remaining Swedish population is estimated to include about 400 adult specimens. There are three local populations of about 50, 150 and 150 adults respectively, and in addition some localities with single or maximum 10 specimens, mostly along the west and east coast of Skåne.

The green toad is the most threatened amphibian species in Sweden, and it is classified as Critically Endangered according to the new IUCN classification system. If the threats are not immediately removed the species may be lost as a reproducing population within a near future. Since 1995 a restoration, reinforcement and reintroduction programme is going on within the area of natural distribution in south Sweden. Eggs from the remaining Swedish populations are raised in captivity up to a few weeks after metamorphosis. The young toads are then released in localities that have been subject to restoration measures and the success of the programme is followed up.

The reason for decline in the green toad is complex and not fully understood, which is true for many amphibians worldwide, and it reflects a continuous change in the cultural landscape over the last hundred years. The former distribution in Sweden included many sandy or rocky exposed coastal areas, but also inland sand or gravel pits with open ground and with oligotrof

and shallow breeding waters. General reasons for decline are eutrophication of breeding waters as well as the surrounding terrestrial hunting areas resulting in changed water quality, loss of open exposed ground patches and probably colder and wetter microclimat. The decline has been most pronounced in inland localities. Additional threats to the green toad survival are lowered ground water level, pollution of breeding pools, introduction of fish and crayfish, traffic and exploitation of land. A serious problem is also the strongly polluted storm water running off from urban areas and roads and effecting many streams and ponds.

The objectives of the Action Plan

The goal is to establish self-sufficient metapopulations in 5 localities within the former distribution of the species in Sweden during a three-year-period. Each population should be a dynamic system including several breeding waters of different character and with groups of individuals interchanging genes. Each locality should include at least 300 adult toads.

All localities need to be restored to a varying degree. Selected important candidates for these localities are Lunkaberg and Bäckhalladalen in eastern Skåne, Falsterbo peninsula and coastal plains between Foteviken and Klagshamn in southern Skåne, coastal areas north of Landskrona and the island Ven at the west coast of Skåne, coastal areas near Torekov and the island Hallands Väderö in the northwestern part of Skåne, coastal areas on eastern island of Öland and north-western part of Fårö, just north of the island of Gotland.

To achieve the objectives the following actions will be undertaken

- A restoration and re-introduction programme will be carried out during a three- years-period after which an evaluation of the results achieved will be done
- Important habitats which can serve as candidates for future restoration and reintroduction are continuously looked for within the former Swedish distribution and land owners and

local authorities are informed and educated about the project and conservation needs.

- Legal permissions in accordance with the new Environmental Code must be obtained from land owners and authorities for all restorations planned, visiting protected areas, collecting of material for the reintroduction program, raising the amphibians from eggs to small toads in captivity, transport and introduction of the small toads in their new localities.
- Each winter practical measures will be carried out including restoration of the terrestrial habitat and restoring or creating new breeding pools in the selected localities.
- Each spring and summer collected eggs from Swedish green toads will be raised in captivity up to a suitable postmetamorphic stage after which they are released in their new localities.
- The success of the project will continuously be evaluated by estimating breeding adults in the spring and the number of metamorphosed toads in late summer. In december 2002 there will be a general evaluation and possible revision of the project.

Budget

The proposed budget for fully implementing the Action Plan during the period 2000 – 2002 amounts to SEK 1,114 000 (GBP 81,000).

Utbredning och status

Den grönfläckiga paddan har en i huvudsak östlig utbredning. Från Nordafrika, Central- och Östeuropa går den genom Mellanöstern långt in i Centralasien till Tibet och förekommer i nordväst upp till delar av sydligaste Sverige och sydöstra Estland.

Den svenska utbredningen har tidigare omfattat mer än 50 kända lokaler, främst kustnära områden i Skåne, Blekinge, Småland (Kalmar), Öland, Gotland och Öster-götland (Häradsjär). Arten har gått snabbt tillbaka under hela den senare delen av 1900-talet och har en sammanlagd svensk population om högst 400 vuxna individer. Den måste därför uppfattas som starkt hotad och i behov av aktiva hjälpinsatser för att ha en möjlighet att överleva i landet.

I Danmark har arten haft en motsvarande starkt negativ populationsutveckling. Den saknas på Jylland, men förekommer fortfarande på många större och mindre öar i östra delen av landet. Över hela den danska utbredningen har den grönfläckiga paddan gått starkt tillbaka och försvunnit från många lokaler. Den danska populationen uppskattas till 20 000 djur varav hälften finns på Mön.

I Sverige återstår tre någorlunda starka reproducerande bestånd, en på Falsterbohalvöns västra strandområde med några hundra vuxna djur, en i en industriellt skapad miljö, nämligen delar av bottenytan i Limhamns kalkbrott, med högst 50 vuxna djur och slutligen Eskilstorps ängar vid Vellinge med 100 till 150 vuxna djur.

I övrigt finns små, någon gång under de senaste tioårsperioden bekräftade, förekomster som består av enstaka eller upp till ett tiotal djur. Flertalet av dessa är idag sannolikt utgångna, men det är svårt att med säkerhet avgöra om enstaka vuxna djur finns kvar. Till dessa områden hör Gråen nära Landskrona, Ven, flera ställen längs kusten mellan Klagshamn och Foteviken, områden längs kusten mellan Gislövshamn och Simrislund, lokaler i kustområdet mellan Baskemölla och Vik och särskilt vid Vik, på Utklippan utanför Karlskrona och vid Högyhamn på Öland. Dessutom finns observationer under 1960- och -70-talen från Örbyängar nära Råå, citadellet i Landskrona, Löddeåns mynning, Habogård vid Lomma, Lockarps grustag, Käglinge grustag, Beddinge ängar, Haväng på Österlen och vid Beijershamn på Öland.

Sedan 1995 pågår ett utplanteringsprogram där ägg av grönfläckig

padda insamlats i samband med leken från Eskilstorp, Limhamns kalkbrott och Falsterbo. I akvarieanläggningar vid Göteborgs Universitet (från 1999 på Korsvägen Vetenskapscentrum, Göteborg), Nordens Ark (Hunnebostrand) och från 1997 i Svedala (Lars Håkansson) har mer än 3 000 småpaddor utplanterats i områden inom den tidigare utbredningen och i samråd med markägare och berörda naturvårdsmyndigheter. Grönfläckiga paddor har satts ut på Hallands Väderö, i två områden på Bjärehalvön, i ett golfbaneområde norr om Landskrona, vid Bunkeflostrand, på Eskilstorp (för att kompensera bortfall på grund av uttorkning av lekdammar), vid Vik, på Utklippan och på Gotland. Det har hittills inte varit möjligt att bekräfta att arten etablerat sig i de nya områdena, men från Utklippan har bekräftats god tillväxt och överlevnad och på Eskilstorps ängar har en stark tillväxt av den reproducerande populationen tidsmässigt överensstämt med utsättningar där av småpaddor tre år tidigare.

Arten är fridlyst i Sverige sedan 1985.

Ekologi

Den grönfläckiga paddan har sin huvudsakliga utbredning och sina största populationer i områden med kontinentalt klimat, dvs. med hög sommartemperatur och kalla vintrar. Kritiskt för artens överlevnad på den nordvästra utbredningsgränsen, såsom i Sverige, är tillgång till grunda helst vegetationsfria vattensamlingar med hög vattentemperatur, som inte torkar ut innan metamorfosen mitt på sommaren. Lämpliga lekvatten har i Sverige ofta legat kustnära eller i kalk- eller stenbrott i områden med hög solinstrålning. De kan vara flata hållkar eller grunda, vindskyddade vatten i ängsmarker. Gemensamt för de flesta lekdammarna är att de försörjs av grundvattenflöden och bara undantagsvis sinar.

Typiskt för bra lokaler är att den omgivande terrestra miljön präglas av öppna ytor, oftast sand eller hållmark, där djuren kan röra sig snabbt och jaga. Den grönfläckiga paddan tål relativt hög värme och är inte så känslig för uttorkning och har därför i dessa marker också en konkurrensfördel gentemot vanlig padda (*Bufo bufo*) som förekommer i fuktigare och mer vegetationsrik miljö.

Orsaker till tillbakagång och hot

Eftersom den grönläckiga paddan har gått starkt tillbaka över hela det västra utbredningsområdet i Europa och särskilt i Sverige och Danmark måste vi, förutom olika lokala förklaringar, också söka miljöförändringar av mer generell karaktär. Tillbakagången har ökat markant under de senaste 50 åren och är mest markerad i inlandsområden. Arten har varit utbredd i sandiga eller steniga kustnära områden eller stenbrott som präglats av mycket öppen mark och ofta näringsfattiga miljöer.

Övergödningen som under de senaste 50 åren hela tiden ökat i vardagslandskapet via nedfall från luften, genom dräneringsdiken eller öppna rinnande vatten eller genom stora mängd död tång som lägger sig i vallar längs sandiga stränder påverkar nu alla artens livsmiljöer mycket påtagligt. Effekten blir bl.a. att tidigare näringsfattiga och öppna marker och vatten växer igen, varefter solinstrålning, fuktighet och konkurrensförhållande förändras till nackdel för den grönläckiga paddan. Detta är troligen den viktigaste orsaken till artens massiva tillbakagång.

Dessutom finns en rad mer lokala företelser som måste beaktas, t.ex. förändrad vattenhållning genom grundvattensänkningar och dikningar, som gör att tidigare bra lekvatten nu torkar ut för tidigt på säsongen, föroreningar eller förgiftning av marker eller tillrinnande vatten till lekmiljöer som slår ut fortplantningen, träd- och buskar som skuggar lekvattnen, inplantering av fisk och ökad trafik eller annan exploatering av tidigare viktiga lokaler.

Den grönläckiga paddan (liksom i ännu högre grad stinkpaddan, *Bufo calamita*) drar fördel av vissa störningar i miljön och utnyttjar nyskapade temporära vatten. Arten lever i sådana områden under en period av tidig succession och flyttar sedan till nya liknande områden. När störningarna upphör missgynnas arten. På många platser där den grönläckiga paddan försvunnit kan orsakerna här för förstås och förklaras genom tydliga missgynnande miljöförändringar, men i vissa områden som t.ex. alvarmarkerna på Öland kan man inte lika lätt se en förklaring till artens tillbakagång och försvinnande. Här finns fortfarande många områden som borde passa utmärkt. Möjligen kan grundvattensänkningar, fiskinplantering och allt glesare populationer med svårigheter för återkolonisering efter slumpmässiga lokala utdöenden vara förklaringen.

Mål

Målsättningen är att under perioden 2000–2002 bevara eller skapa 5 och på längre sikt 10 livskraftiga populationer om vardera ca 300 vuxna individer av grönfläckig padda inom delar av den tidigare naturliga utbredningen för arten i Sverige. För några av de föreslagna områdena nedan krävs restaureringsinsatser. Goda förutsättningar för grönfläckig padda bedöms finnas i följande områden: Hallands Väderö, Bjärehalvön, Ven, Landskrona (golfbana och anslutande område mot norr), Landskrona (Gråen), Löddeåns mynning, Arrie, Limhamns kalkbrott (beroende på kommande exploatering), ett mer eller mindre sammanhängande område mellan Klagshamn och Foteviken, Falsterbonäset, Lunkaberg inklusive flera områden mellan Gislövshammar och Brantevik, Bäckhalladalen, Vik, samt på öarna Utklippan, Öland och Gotland (Fårö och Sudret).

Målet är också att områden som inköpts för naturvårdsändamål (t.ex. Fredriksberg och Svabesholm) skall avsättas som naturreservat med skötselplan som är anpassad till groddjuren.

Vidtagna åtgärder

Inventering och utvärdering av tidigare kända lokaler

I stort sett alla hittills kända lokaler i Sverige (mer än 50) har besökts och utvärderats med hänsyn till den grönfläckiga paddans miljökrav. Arbetet har utförts av Claes Andrén och Göran Nilson (Hallands Väderö, Ven, Falsterbo, Österlen, Utklippan, Kalmarområdet, Häradskär, Öland och Gotland), Ragnar Ejde (Skåne), Boris Berglund (Skåne, Blekinge, Öland), Jan Pröjts och Ulf Sandnes (Skåne, Blekinge, Häradskär), Sven Broberg (Skåne) och Länsstyrelsen i Kalmar genom Lennart Nilsson (Kalmarområdet och Öland).

Områden har också studerats inom den naturliga utbredningen i landet som inte tidigare haft kända förekomster av grönfläckig padda, men som bedöms motsvara artens viktiga miljökrav och där de långsiktiga överlevnadsmöjligheterna är goda. Exempel härpå är Bjärehalvöns västra kustområde.

Utplanteringsverksamhet

Laboratorieutrymme har iordningställts för uppfödning av larver till småpaddor, dvs. några veckor efter metamorfos. Arbetet innebär dagligt vattenbyte, rengöring och matning av larver i ett större antal akvarier och för de nymetamorfoserade uppfödning av syrsor och slaghåvning för daglig matning. Småpaddorna har sedan satts ut på utvalda områden som ingår i programmet. Årligen har 1 500 till 3 000 paddor producerats och satts ut från 1995. Material har huvudsakligen hämtats från Eskilstorp, men i mindre omfattning från Limhamns kalkbrott och Falsterbo.

Hittills har inte kunnat bekräftas att utplanteringen lett till att nya populationer etablerats. För att se detta krävs att undersökningar av potentiella lekdammar genomförs fyra år efter påbörjad utsättning under maj månad, när spelande hanar kan observeras.

Utsättningen av vuxna hanar och nymetamorfoserade individer på Utklippan i Blekinge har bevisligen varit framgångsrik och en kraftig tillväxt, hög överlevnad och fortplantning har konstaterats. En kraftig populationstillväxt på Eskilstorps ängar sammanfaller tidsmässigt med stödutsättningar av nymetamorfoserade djur som gjorts för att kompensera bortfallet av larver på grund av tillfällig torka.

Biotopvårdande åtgärder

Restaureringsåtgärder har utförts på flera lokaler. På Eskilstorps ängar har viss urgrävning skett längs det dike som är huvudsakligt fortplantningsvatten. En permanent dämning av bäckens olika flöden mot havet har därför också skett. Lekvattnet försörjs av ett källflöde som under de senaste åren haft en ökad benägenhet att torka ut för tidigt på säsongen. Åtgärderna har därför inte varit tillräckliga för att möjliggöra lyckad fortplantning. Ett hundratal vuxna djur deltog i lek under 1997, men alla larver torkade bort under senvåren. Ägg har därför tagits tidigt på säsongen, dragits upp inomhus och senare på sommaren har ca 600 nymetamorfoserade individer satts utför att kompensera den uteblivna produktionen av årsungar.

I samarbete med Malmö stad och Länsstyrelsen i Skåne har ett område vid Bunkeflo strand restaurerats för grönfläckig padda. Bland annat har bete tillkommit och utvidgning av diken som sträcker sig

från ovan liggande bebyggelse genom ängmarken ut i havet. Utsättningar av nymetamorfoserade paddor har skett under tre år. Åtgärderna har dock inte lett till en acceptabel miljö för arten, främst beroende på att vattnet som försörjer tilltänkta lekplatser inte håller tillräckligt god kvalitet och betetrycket varit för lågt. Helst skulle grunda vatten skapas kustnära och utan kontakt med tillrinnande vatten, men detta är inte möjligt då området är djupt dikat. Den nya broförbindelsen från Danmark gör också att området utsätts för ett stort exploateringstryck.

Omfattande restaureringsåtgärder har utförts i Falsterbonäsets västra strandområde inom golfbaneområdet. Åtgärderna har inte primärt gjorts för grönläckig padda, men rensning av vegetation längs stränderna av många mer eller mindre sammanhängande småvatten har gynnat arten.

På Ven (Gamlegård) har flera nya lekvatten skapats och kringliggande marker restaurerats för att gynna grönläckig padda men även andra arter, t.ex. sandödlan (*Lacerta lacerta*).

Forskning och inventering

Ekologiska studier har utförts på Eskilstorps ängar för att undersöka salttolerans, predations- och konkurrensförhållande hos larver av grönläckig padda och olika evertebrater. Hypotesen har varit att den grönläckiga paddan kan utnyttja kustnära lekvatten med viss salthalt och därmed begränsa predation och konkurrens från olika evertebrater och härigenom öka tillväxt och överlevnad hos sina larver fram till metamorfos. På grund av långa perioder av torka under larvutvecklingsperioden tidigt på sommaren har lekvattnen under flera år torkat ut och därmed slagit ut larverna och gjort studien omöjlig att slutföra. Resultaten fram till torrläggningen av lekvattnen har sammanställts i ett 20-poängsarbete (Johan Wallander).

Studier har genomförts på Falsterbo i avsikt att jämföra de tre svenska paddarterna mikrohabitatval. Denna information skall ligga till grund för förståelsen av artens tillbakagång och kunna nyttjas vid restaurering av lokaler som övergetts. Resultaten har också sammanställts i form av ett 20-poängsarbete (Peter Örn).

Populationen av vuxna djur på Eskilstorps ängar har under flera år kartlagts av Sven Broberg och Didrik Claesson. Under leken har

alla djur insamlats och identifierats genom sin teckning, varefter längd och vikt registrerats. Genom återfångststudier har tillväxt, överlevnad och populationsstorlek kunnat uppskattas.

Lagstiftning och rekommendationer för biotopskötsel

Följande lagstiftning reglerar verksamhet som kan påverka groddjurspopulationer

Områden av riksintresse för naturvården (3 kap 6 §) eller på grund av att de är ekologiskt känsliga (3 kap 3 § miljöbalken).

Biotopskyddet (7 kap 11 § miljöbalken jämte 5–8 §§ och bil.1–2 förordningen [1998:1252] om områdesskydd enligt miljöbalken).

Arbetsföretag i biotopskyddade småvatten (7 kap 11 § miljöbalken jämte 5–8 §§ och bil.1–2 förordningen [1998:1252] om områdesskydd enligt miljöbalken).

Strandskyddsområde (7 kap 13–18 §§ miljöbalken, 11–12 §§ förordning [1998:1252] om områdesskydd enligt miljöbalken).

Fridlysning (8 kap 1 § miljöbalken, 1a § artskyddsförordningen [1998:179], Naturvårdsverkets författningssamling, NFS 1999:12).

Markavvattning, dikning (11 kap 13–14 §§ miljöbalken, 5 § samt bilaga till förordning [1998:1388] om vattenverksamhet mm).

Fisk- och kräftutplantering (2 kap 16 § förordning [1994:1716] om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen).
Viltvatten (12 kap 6 § miljöbalken)

Skogsplantering på jordbruksmark (12 kap 9 § miljöbalken, 3 § förordning [1998:915] om miljöhänsyn i jordbruket)

Kommentarer

Fisk eller kräftor bör inte planteras ut i vatten med hotade groddjursarter (jfr ArtDatabankens förteckning över rödlistade groddjur), ej heller i potentiella lekvatten i anslutning till kända lekvatten.

Arbetsföretag som förändrar småvatten skall prövas av länsstyrelsen. Det gäller såväl markavvattning/dikning och igenfyllning som uppdämning och urgrävning. Även naturvårdsåtgärder skall prövas av länsstyrelsen. Förändringar som försämrar vattentillgången, såsom igenfyllnad eller bortledning av vatten bör ej tillåtas. Alltför stora vattenvolymer kan resultera i ett sämre lokalklimat i form av senare uppvärmning under våren (jfr biotopskyddet 7 kap 27 § miljöbalken, samrådsområde enligt 12 kap 6 § miljöbalken). Att dränera ett område kan få effekter även för ej direkt dikade vatten genom ändrad vattenföring och ändrade grundvattennivåer (anmälningsplikt, samrådsområde enligt 12 kap 6 § miljöbalken).

Andra typer av exploatering, såsom vägbyggnad, tätorter, sommarbyar, flygplatser mm. bör där så är möjligt undvikas i områden som berör hotade groddjur eftersom ingreppens karaktär oftast leder till totalförstörelse av grodornas livsmiljöer.

Om viltvatten anläggs i områden med groddjur bör de utformas med grunda solexponerade delar, där ett bra lokalklimat kan erhållas (samrådsplikt 12 kap 6 § miljöbalken).

Naturbetesmarker i anslutning till förekomst av hotade groddjur bör ej omföras till skog eller åker (7 kap 11 § miljöbalken, förordning [1998:1252] om områdesskydd enligt 7 § miljöbalken).

Många groddjursarter missgynnas av granplantering, vilket inte bör tillåtas där hotade arter förekommer. Gran skuggar småvatten som därmed får försenad uppvärmning under våren och en lägre insektsproduktion.

Det föreligger anmälningsplikt när jordbruksmark skall tas ur produktion. Omställning kan få negativa följder för groddjur speciellt om lekvatten finns i anslutning till sådan mark (12 kap 9 § miljöbalken, 3 § förordning [1998:915] om miljöhänsyn i jordbruket).

Allmänt gäller att eventuella arbetsföretag i anslutning till småvatten bör utföras under höst eller vinter då risken för störningar på yngel och reproducerande vuxna är som minst. Om åtgärder vidtas

tidigt på vintersäsongen ökar sannolikheten för att vegetationen skall kunna utvecklas inför nästa växtsäsong. Dammrestaureringar och nyskapande av vatten bör slutföras före den 1 mars i södra Sverige, något senare längre mot norr.

Miljöstöd som ersättning för skötsel

Sedan 1996 utgår ersättning för skötsel av betesmarker och slåtterängar inom ramen för EU:s miljöstöd. Från och med år 2000 kommer länsstyrelserna att upprätta åtgärdsplaner för de skiften som berättigar till tilläggsstöd. För att berättiga till stöd ska skiftet ha höga natur- eller kulturmiljövärden. T.ex. så godkänns mark med växt- eller djurarter som är beroende av hävd. I åtgärdsplanen ska finnas uppställda mål och ett sådant kan vara att en viss art bevaras.

För att få stödet ska vissa skötselkrav uppfyllas, t.ex. väl avbetad markvegetation, röjning av igenväxningsbuskar, förbud mot gödsel. Det finns även särskilda skötselkrav som länsstyrelsen kan ställa i åtgärdsplanen. De ska vara anpassade till de natur- och kulturmiljövärden som finns i skiftet. Det kan t.ex. vara förbud mot tillskottsutfodring eller skötsel av landskapselement (småbiotoper).

Det finns även stöd för restaurering av slåtterängar och betesmarker. Marken ska uppfylla vissa värdevillkor och kunna restaureras inom en femårsperiod. Även i det här stödet är det länsstyrelsen som beslutar om vilken mark som får vara med i stödet.

I Syd- och Mellansverige finns även möjlighet att få ersättning för anläggande och återskapande av våtmarker och småvatten. Våtmarken eller småvattnet ska anläggas på betes- eller åkermark. Betesmarken får inte ha för höga natur- eller kulturmiljövärden. Länsstyrelsen beslutar även om det här stödet.

I olika sammanhang har det framförts farhågor för att miljöstödsreglerna skulle kunna innebära att buskar och träd inte kan sparas i anslutning till t.ex. småvatten. För sådana vatten gäller dock biotopskyddsreglerna, vilket innebär att man inte får utföra sådana åtgärder som skadar livsmiljöer för hotade djur och växter inom mindre områden. Länsstyrelsen får således i sådana situationer ge avkall på kravet på röjning utan att detta påverkar brukarens stödbelopp.

Allmänna rekommendationer för arbete i områden med hotade groddjur

Eventuella arbetsföretag i anslutning till småvatten bör utföras under höst och vinter, då risken för störningar på yngel och reproducerande vuxna är som minst. Om åtgärder utförs tidigt på vintersäsongen ökar sannolikheten för att vegetationen skall hinna utvecklas till nästa växtsäsong. Dammrestaureringar och nyskapande av vatten bör slutföras före den 1 mars.

Det är av stor betydelse att betesmarker hävdas, för att hindra igenväxning. En viss mängd buskar och träd bör dock behållas. Även grunda vatten i betesmarker skall betas för att hindra igenväxning. Speciell uppmärksamhet bör ägnas åt att bibehålla bete i naturbetesmarker, även då de saknar en intressant flora. Rójningar i betesmark bör ej omfatta större områden samtidigt. I svårbedömda fall bör samråd med länsstyrelsen ske.

Det är viktigt att naturlig vegetation lämnas runt om småvatten i åkerlandskapet. Ett stort inslag av övriga småbiotoper ökar möjligheterna för att amfibier skall klara sig i det brukade landskapet. Vegetation som bidrar till en ökad variation (såsom buskar och träd) skall sparas i kantzoner. Användandet av insekticider påverkar negativt tillgången på olika småkryp som utgör föda för groddjur.

Omställning till barrskog är för de flesta groddjur negativt, medan omställning av åkermark till lövskog i många fall kan vara positivt. Lövplanteringar bör föras med korridorer (ca 25 m bredd), bryn, och gläntor, eftersom dessa kan ge lämpliga groddjursmiljöer. Om det igenplanterade området omges av något annat än bete bör en trädfri kantzon lämnas för att bryn skall kunna utvecklas. Kärr och övriga våtmarker bör hållas öppna åt söder, så att vattnet får en snabb uppvärmning på våren.

Korridorer och trädfria kantzoner lämnas lämpligen som stubb eller vall, så att en sluten ört- eller grässvål kan hindra eller fördröja etablering av en trädsuccesion. Korridorer och zoner bör senare röjas, för att förhindra igenväxning. Skogsplanterade områden bör ej dikas, utan skillnader i markfuktighet bör få bidra till variationen i bestånden. En heterogenitet, med luckor och bryn, som förbättrar miljön för groddjur är önskvärd.

I redan gjorda granplanteringar bör granen tas bort runt lekvatten, framför allt i söder, sydost och sydväst, inom ett avstånd av

minst 50 m från vattnet. Korridorer, minst 25 m breda, skall röjas från vattnet till närmaste betesmark eller annan lämplig landmiljö.

Omföring av åkermark till permanent bete har troligen positiva effekter. Buskar och högrötsvegetation bör gynnas, då de ger god födotillgång och troligen ett gynnsamt lokalklimat. Att dessutom anlägga vattensamlingar för betesdjur i betesmarken förbättrar förutsättningarna för att groddjur skall kunna kolonisera området.

Groddjur och vägar

Den ökade trafikmängden och ett allt tätare vägnät har blivit ett allvarligt hot mot grodor, paddor och vattensalamandrar. Konflikten mellan grodor och vägar beror främst på att groddjuren regelbundet vandrar genom landskapet mellan olika miljöer som är viktiga för deras fortlevnad. Detta är tydligast på våren då groddjuren under en kort tid och i stort antal vandrar från övervintringsplatsen mot ett lämpligt vatten där fortplantningen sker. Flest groddjur är i rörelse från skymning och några timmar framåt och vid milt och fuktigt väder.

Vägen är i sig inget hinder för grodorna, men kan ändå bli en dödsfälla. Vägbanan lagrar värme och drar till sig insekter. Den släta vägbanan erbjuder också bra sikt och fungerar ibland som parbildningsplats hos vandrande grodor och paddor. Många av grodorna blir överkörda på vägen och detta har varit ett uppmärksammat problem i tätbefolkade delar av Europa under lång tid. Redan på 1960- och 70-talen prövades olika metoder att hindra groddjuren att ta sig upp på vägen eller att leda djuren genom tunnlar under vägen.

Grodtunnlar med ”fångstarmar” längs vägkanten och tunnlar under vägen fungerar bra om de utformas och placeras på rätt sätt. Vägverket har under senare år byggt två sådana anläggningar en i Öjared utanför Göteborg och en annan i Fjugesta utanför Örebro. Utvärderingen av dessa visar på ett mycket positivt resultat. Vägverket har tagit fram en folder som beskriver problemet med vägar och grodor lite mer utförligt (se litteraturförteckningen).

Behov av åtgärder

Restaurering och nyskapande av lekvatten

Nedan presenteras status och möjliga restaurerings- och skötselåtgärder i områden som kan ha kvar svaga populationer eller i de områden som valts ut för etablering av grönfläckig padda.

Hallands Väderö

Hallands Väderö är naturreservat och har många kvalitéer som gör området tänkbart för utsättning. Vatten som kan utgöra lämpliga lekplatser är två mindre dammar nära fyren på betad ängsmark på nordvästra delen av ön, tre–fyra kustnära småvatten på hållmark på västsidan 600–700 m söder om fyren, Oakärret mitt på ön och Hälledammen i sydöstra delen av ön. Dessa vatten kräver en fördjupad central del för att öka vattenhållningen till längre fram på sommaren. Området med störst potential är de betade och sandiga strandängarna nära Lotsstugan på södra delen av ön. I kanten av skogen finns en grund våtmark som ofta torkar ut under senvåren. Om man anlägger två till tre vattensamlingar som håller vatten till mitten av sommaren på dessa strandängar skulle arten få ett mycket fint fortplantningsområde.

Bjärehalvön

Bjärehalvöns betade strandängsmiljöer med block- och hållmarker och spridda buskage är mycket lämpliga lokaler för grönfläckig padda på platser där det också finns fiskfria och grunda vatten med vattenhållning till mitten av sommaren. Sådana platser finns vid Skaudds udde ca 3 km söder om Torekov, nordväst om Påarp ca 1.5 km söder om Torekov och vid Gröthögarna ca 3 km nordost om Torekov. Angivna lokaler söder om Torekov är i stort sett bra i nuvarande skick, men skulle bli ännu bättre med ökat betestryck. Lokalerna nordost om Torekov kräver ökat betestryck och restaurering av våtmarkerna genom att vass avlägsnas och de centrala delarna av vattnen fördjupas. I övrigt har alla angivna platser goda födosöksområden, goda daguppehållsplatser och möjligheter för övervintring.

Diskussioner bör tas med golfklubben norr om Torekov för att utreda om intresse finns att miljöanpassa golfbaneområdet för att gynna den grönläckiga paddan.

Ven

Ven har tidigare varit en betydelsefull lokal för grönläckig padda med en stark population. Flera vatten på Kungsgården mitt på ön har varit artens viktigaste fortplantningsområde. Övergödning och igenväxning eller beskuggning av småvatten är sannolikt de viktigaste orsakerna till artens allmänna tillbakagång. Rensning, utgrävning och utsättning av kräftor i Kungsgårdens gårdsdammar har tagit bort förutsättningarna för arten på Ven. Senast konstaterade lek var 1987 (Kungsgården) och under samma år fanns enstaka djur kvar vid Krolladammen nära Hakens fyr. Senaste observation på ön var 1993. Landmiljöerna är på många håll fortfarande goda för arten.

Förutsättningarna för att åter etablera grönläckig padda på Ven har ökat genom att berörd markägare vid Gamlegård är mycket positiv till att anlägga flera vatten och restaurera omgivande landmiljöer för att tillmötesgå artens krav. Genom avtal med Länsstyrelsen i Skåne har omfattande restaurering av landmiljön nu påbörjats. Genom att anlägga tre vatten på dessa marker skulle en bra ny baslokal för grönläckig padda på Ven kunna byggas upp med material från befintliga uppfödningssanläggningar. Härifrån finns goda spridnings-möjligheter till ytterligare småvatten som markägaren vill restaurera. Ytterligare en möjlighet är att restaurera den igenväxta dammen vid Hakens fyr och låta detta område ingå i utplanteringsprojektet. Första delen i detta restaureringsarbete har genomförts under 1998.

Borstahusens golfklubb, Landskrona

Området har utmärkta strandnära landmiljöer med sandiga partier. Inom golfbaneområdet finns ett flertal småvatten som efter viss restaurering och i några fall eliminering av fisk kan bli fina lekmiljöer. Önskvärt vore också att anlägga några mindre och fiskfria vatensamlingar utan tillflöde av näringsrikt vatten.

I anslutning och norr om golfbanan finns fina betade kullar och flera mindre vatten som har hög potential (Sundvik, Rustnings-

hamn och Hildesborg). Delar av detta område kan jämte golfbanan bli ett bra framtida område för arten. Området norr om golfbanan bör undersökas närmare. Vid Sundsvik kan befintliga lertag restaureras eller nya vatten anläggas, vid Rustningshamn bör anläggas några nya vatten nedströms befintlig damm och vid Hildesborg krävs restaurering av befintliga dammar och eventuellt avlägsnande av fisk.

Gråen, Landskrona

Gråen har haft ett naturligt men litet bestånd av gröんfläckig padda fram till slutet av 1980-talet trots att ön varit kraftigt igenvuxen. Under de senaste åren har omfattande vass- och buskröjning samt slätter skett genom Skogsvårdsstyrelsen på uppdrag av länsstyrelsen. Betestrycket har ökat och nu finns många välhävdade befästningsvallar och exponerade grunda vattensamlingar lämpliga som lekmiljö för grönfläckig padda.

Genom de utförda restaureringsåtgärderna, kommunens positiva inställning, det isolerade läget och beträdnadsförbud under sommaren bedöms lokalen mycket lämplig som utsättningsplats för arten. Kompletterande vassröjning och ett något högre betestryck skulle ytterligare gynna grönfläckig padda på Gråen.

Löddeåns mynning, Lommabukten

Lokalen utörs av ett större sammanhängande område mellan kusten och den starkt trafikerade Europavägen med spridda öppna och grunda våtmarker. Den är delvis välbetad och naturskyddad med de bästa miljöerna norr om ån. Området har möjlighet att bli ett bra område för grönfläckig padda efter restaurering av några vatten, utökat betestryck och vassröjning vid åmynningen.

Arrie grustag, Malmö

I området sydost om Malmö finns flera grus- eller sandtag som tidigare varit utmärkta lokaler för flera nu sällsynta och hotade amfibier, t.ex. grönfläckig padda, stinkpadda och lökgroda (*Pelobates fuscus*). Grustagen vid Lockarp och Käglinge har återställts och är nu viktiga friluftsområden för Malmö stad, men har inte längre lika goda förutsättningar att hålla de aktuella hotade amfibierna på grund av igenväxning och plantering av buskar och träd, inget eller

för lågt betestryck, utplantering av fisk eller stark beskuggning av potentiella lekvatten och ett stort tryck av besökare och fritidsaktiviteter. Närheten till Malmö stad och ny trafikled i anslutning till kommande broförbindelse med Danmark gör att området även i framtiden kan blir ytterligare exploaterat.

Under maj–juni har diskussioner med Malmö stad inletts för att se hur området trots det stora antalet besökare kan utnyttjas kombinerat för artbevarande, utbildning och naturvård. Malmö stad är beredd att göra stora ansträngningar för att göra delar av området attraktiva för bl.a. gröんfläckig padda.

Området med grus- och sandtag vid Arrie bedöms ha goda möjligheter att bli en värdefull miljö för grönfläckig padda, men också för stinkpadda och lökgroda. Viktiga restaureringsåtgärder innefattar nedtagning av skuggande busk- och trädvegetation, restaurering och nyskapande av lekvatten och ett lämpligt betestryck. Om området planeras som friluftsområde kan svåra intressekonflikter uppstå mellan naturvårdens önskan om öppna sandiga marker med fiskfria grunda vattensamlingar och friluftsintressets önskan att variera miljön med buskar och träd, skapa rastplatser, inplantera fisk mm. Dessutom kan störningen då bli för stor för groddjuren i området.

Limhamns kalkbrott, Malmö

Limhamns kalkbrott söder om Malmö har länge varit en värdefull lokal för grönfläckig padda främst genom flera grundvattenförsörjda, fiskfria och grunda vattensamlingar på kalkbrottets botten. Den till stor del vegetationsfria omgivande bottenytan i brottet har också varit den viktiga landmiljön för de vuxna djuren som här kan söka föda och finna upphållsplatser under dag- och vinterperiod. Sekundära miljöer för arten har funnits på de platåer som finns längs delar av brottets sidor.

Brottets framtida roll i bevarandet av grönfläckig padda beror helt på vilken framtida exploatering som planeras här. Limhamns kalkbrott bedöms även framgent vara en mycket viktig lokal för den grönfläckiga paddan och ansvariga för brottets framtida exploatering bör hålla nära kontakt med länsstyrelsen och Malmö kommun för att gemensamt skapa lämpliga förutsättningar för arten att leva kvar här.

Bunkeflostrand, Malmö

Ett strandängsområde alldeles söder om Malmö stad som restaurerats genom bete och utgrävning av befintliga diken i syfte att skapa lekplatser för grönfläckig padda och andra amfibier. Utsättningar av små grönfläckiga paddor har skett under några års tid. De åtgärder som hittills utförts har inte gett tillräckligt bra förutsättningar för artens fortlevnad i området. Vattenkvaliteten i det tillförande vattnet är inte acceptabel och de djupa diken genom strandängarna har dränerat marken och sänkt grundvattennivån så att nya grunda vattensamlingar inte kan anläggas. Betetrycket är också för lågt.

Vattenkvaliteten i de dagvattenflöden som rinner genom strandängarna ut mot havet bör analyseras och betetrycket ökas. Dessutom måste utredas om det är möjligt att skapa nya lekdammar med tillräcklig vattenhållning på strandängarna. Innan dessa åtgärder genomförts bör lokalen inte ingå i det framtida utsättningsprogrammet.

Klagshamn – Foteviken

Strandängsområdet från Klagshamn till Foteviken har den största potentialen för grönfläckig padda i landet. Genom att underhålla och skapa en kedja av välhävdade landmiljöer med grundvattenförsörjda lekvatten med tillräcklig vattenhållning kan en stor, mer eller mindre sammanhängande population av arten utvecklas. Sådana kärnområden kan skapas söder om Klagshamn, vid Sjötorp, Gessie villastad, Eskilstorps ängar, runt Foteviken och särskilt på Hammars näs.

I varje kärnområde måste finnas ett relativt hårt strandängsbete med en eller flera grunda vattensamlingar som försörjs av grundvatten. Vass bör röjas ut mot havet och betetrycket anpassas så att vattensamlingarna betas längs stränderna, men inte trampas sönder eller förorenas.

Problemen idag är att dagvattenflödena är så förorenade att de inte längre kan tjäna som lekvatten, att de få grundvattenförsörjda vattensamlingarna som finns antingen torkar ut för tidigt eller trampas sönder och förorenas av betesdjur och att vissa områden kräver röjning och kompletterande bete.

Falsterbo

Falsterbohalvöns västra strandområde är för närvarande den viktigaste lokalen för gröんfläckig padda i landet. Området har under första hälften av 1900-talet varit en mycket fin lokal för grönfläckig padda och stinkpadda (strandpadda). Successiva förändringar, till stor del beroende på det ökade trycket från fler bosättningar och vägar liksom en allt intensivare golfverksamhet har förändrat området på negativt sätt.

Ett större mer eller mindre sammanhängande våtmarksområde sträcker sig längs hela det glest bevuxna sandiga strandområdet. Områdets kvalitéer för grönfläckig padda har hängt samman med en aktiv vattentransport genom våtmarksområdet som skapat grunda, näringsfattiga vatten med fast sandbotten. I takt med att vattengenomströmningen minskat, så har alltmer näring stannat kvar och påverkat vattenkvaliteten negativt och området har vuxit igen med vass. Viss röjning av vass har tidigare skett. För att ytterligare gynna arten bör kompletterande vassröjning ske längs grunda stränder i syfte att fläckvis öppna områden som nu är igenvuxna.

I övrigt bör en diskussion föras med golklubbarna så att deras verksamhetsrutiner inte i onödan stör groddjuren, t.ex vid plockning av golfbollar i småvattnen nattetid med håv och vid maskinell klippning på spelytor under perioder då paddorna är aktiva i den terrestra miljön. Det är också viktigt att inga kemikalier med negativ inverkan på groddjurens överlevnad används på golfbanan i närheten av vattensamlingar där lek förekommer.

Lunkaberg – Gislövshammar – Brantevik, Skånes ostkust

Lunkabergsområdet innehåller miljöer som är särskilt värdefulla för grönfläckig padda. Det är ett mycket varierat område med hållmarker, naturbetesmarker, stenbrott och omgivande gammal värdefull blandskog. I området finns flacka grundvattenförsörjda vattensamlingar, grävda bevattningsdammar för betesdjur och ett vattendrag genom ängsmark. Med viss röjning, ökat bete och fler vattensamlingar blir området ytterligare attraktivt.

Strandängarna från strax söder om Skillinge och norrut upp till Brantevik präglas av sandiga områden och hållmarker med spridda buskage och betade strandängar och här finns en stor framtida po-

tential för grönfläckig padda och andra hotade groddjur. Restaure-ringsåtgärder som buskröjning och ökat bete liksom anläggning av nya vatten bör ske även i detta område efter mer detaljerade studier. Härigenom kan ett större mer eller mindre sammanhängande om-råde skapas med goda förutsättningar för grönfläckig padda.

Bäckhalladalen, Skånes ostkust

Bäckhalladalen är ett välbetat naturreservat med ett flertal småvat-ten och lämplig omgivande landmiljö. Särskilt intressant är delar av reservatet med hållmarker och grunda vattensamlingar med hög solinstrålning. Här finns en stor potential för grönfläckig padda. Möjligheter finns också att framgent utveckla området så att reser-vatet kommer att omfatta ytterligare värdefulla hållmarker och sten-brott. Viss röjning och fördjupning av några lekvattenvatten så att de inte torkar ut för tidigt på säsongen skulle ytterligare höja områ-dets kvalitet.

Vik, Skånes ostkust

Vik norr om Simrishamn har tidigare haft en stabil förekomst av grönfläckig padda med en hållkarslekdamm söder om samhället, i ett strandområde med omväxlande sand- och hållmarker med del-vis betade ängs- och buskmarker. I samma område finns även stink-padda och vanlig padda. Under en kort period i mitten av 1970-talet minskade populationen kraftigt och under senare år har en-dast enstaka djur setts här.

Under 1996 uppmärksammades att läckande tunnor med giftigt impregneringsmedel förvarats ovanför lekdammen, eventuellt har även impregneringsarbete utförts här. Simrishamns kommun har tagit initiativ till utredning om miljökonsekvenserna av detta.

Vik är ett förhållandevis litet och isolerat område, men har fort-farande en god potential under förutsättning att markerna inte är förgiftade, att vattentillförseln till lekdammen kan förbättras och att ett visst restaureringsarbete utförs innefattande busk- och träd-röjning samt helst efterföljande bete.

Under 1999 observerades mellan fem och tio spelande djur un-der våren, men ingen äggläggning eller larver har rapporterats.

Öland

Öland har tidigare haft gröんfläckig padda på många lokaler. Arten har sannolikt funnits över hela ön. De sista observationerna gjordes vid Beijershamn i början av 1970-talet och vid Högbyhamn i början av 1990-talet. Båda dessa områden är idag kraftigt förändrade till nackdel för arten med igenväxning och starkt eutrofierade stränder och tidigare lekvatten. Orsakerna till artens försvinnande från andra områden på Öland har inte säkert kunnat fastställas.

Det finns fortfarande stora områden som bedöms vara utmärkta lokaler för arten särskilt på Stora Alvaret. Här pågår för närvarande ett omfattande restaureringsarbete organiserat av Länsstyrelsen i Kalmar med syfte att återskapa ett mer öppet landskap genom buskröjning och ökat bete. Diskussioner har inletts med ansvariga i detta projekt beträffande möjligheten att återutsätta grönfläckig padda här. En detaljerad undersökning av lämpliga lokaler för utsättning bör genomföras.

Gotland

Gotland har tidigare haft mindre bestånd av grönfläckig padda. På Fårö och på Sudret finns områden med utmärkta betingelser för arten, såsom håll- och blockmarker med grunda vattensamlingar och färbete. Sedan 1994 pågår utsättning av grönfläckig padda på två ställen på Fårö och vid Kettelviken på Sudret. Områdena har utvalts i samråd med länsstyrelsen och har redan tillräckligt naturskydd med lämplig biotopskötsel och med väl avvägt bete. Problemen med dessa områden är den periodvisa förekomsten av fisk, även i mycket grunda vatten efter högvattenperioder.

Uppfödningsverksamhet

Uppfödning av grönfläckiga paddor på laboratorium för utsättning är för närvarande en förutsättning för att arten skall få en stabilare förekomst i landet. Parallellt med att nya områden restaureras måste småpaddor finnas för utsättning. Utrymmen, akvarieanläggning och personella resurser finns tillgängliga vid Experimentum, Flo-da), på Nordens Ark och hos Lars Håkansson i Svedala. Antalet grönfläckiga paddor som kan produceras anpassas efter tillgången på paddrom och de finansiella resurser som finns tillgängliga.

Allmänna principer för utplantering av groddjur

Artbevarandet skall i första hand inriktas på att restaurera och utveckla de områden där arten naturligt finns kvar inom landet. Utplantering av groddjur kan komma ifråga om den aktuella arten inte längre finns kvar i ett område och invandring från andra populationer inte bedöms möjlig. Innan en sådan åtgärd genomförs måste en rad faktorer beaktas. Man skiljer mellan *introduktion* (utplantering i ett område där arten inte funnits i historisk tid), *återsättning* (utplantering i ett område där arten nyligen funnits, men dött ut) och *förstärkning* (ett försök att öka den befintliga populationsstorleken). Vid introduktion och förstärkning av populationer kan andra arter påverkas negativt eller oönskade negativa genetiska konsekvenser uppstå och dessa risker kan vara svåra att bedöma. Inom åtgärdsprogrammen för groddjur bör därför endast återsättning komma ifråga.

En utplantering av groddjur kan bara bli aktuell inom den tidigare kända utbredningen i landet och bara i områden där arten inte längre finns kvar. Material till utplantering skall hämtas i geografiskt närbelägna områden med ett klimat och en miljö som är så lika det aktuella utplanteringsområdet som möjligt. Kunskapen om lämpligaste utvecklingsstadium eller ålder hos djuren som sätts ut för att nå bästa resultat är fortfarande bristfällig, men tills vidare förordas utsättning två till tre veckor efter metamorfos. Skälen är dels att överlevnaden i naturen fram till metamorfosen är mycket låg och då groddjur producerar ett stort antal ägg, kan man normalt utan problem insamla ett tillräckligt antal för uppfödning i fångenskap utan att skada den naturliga populationen. Det andra skälet för utsättning vid två–tre veckors ålder är att de små grodorna vid denna ålder naturligt sprider sig till nya områden och ännu inte hunnit bygga upp en ortstrohet. Överlevnaden vid uppfödning är mycket hög och möjlighet finns att ge de små nyetamorfoserade individerna en god näringsstatus för att öka deras överlevnad och konkurrenskraft vid utplanteringen.

För att lyckas med en utplantering bör man ha god kunskap om

orsakerna till populationens tillbakagång och försvinnande, känna till artens miljö- och livshistoriekrav, ha kunskap om naturlig demografisk struktur och storleken på de olika miljöer som krävs för olika livsstadier för att hålla en tillräckligt stor population. Erfarenheten visar att utplanteringsförsök bara har goda chanser att lyckas om denna grundläggande kunskap finns. Det handlar främst om att förstå hur djur undviker predatorer, finner föda, skydd och partners. Vid all utplantering måste tillstånd inhämtas från markägare och ansvariga myndigheter dels i området varifrån materialet hämtas och dels i området där djuren kommer att sättas ut.

Prioritering av åtgärder och resursbehov

De åtgärder som är mest angelägna för att rädda kvar arten i landet innefattar en fortsatt uppfödning och utsättning av småpaddor på lokaler som bedöms ha goda förutsättningar att tillgodose den grönfläckiga paddans miljökrav. I vissa områden krävs viss restaurering, i första hand genom tillskapandet av lekvatten och ökat bete.

Resurser måste också finnas för att organisera, genomföra och följa upp alla planerade åtgärder. Vissa av de föreslagna åtgärderna förutsätter som en första fas en detaljerad utredning på de aktuella lokalerna.

Inventeringar och förberedelser för olika åtgärder genomförs i samråd med länsstyrelsen, markägare och i förekommande fall även berörd kommun och lokal naturskyddsförening.

Inledningsvis bör åtgärder prioriteras på sådana lokaler där arten hyser förhållandevis stabila populationer och bedöms ha förutsättningar för att långsiktigt finnas kvar.

Klagshamn – Foteviken

Området från söder om Klagshamn runt Foteviken och inkluderande Hammars näs har störst potential och kan efter restaurering bli det viktigaste i landet. I detta område tillskapas kärnområden

på 5–6 platser där källflöden finns på strandängarna eller där rent vatten kan ledas ut på ängen. Vattenhållningen måste garanteras genom dämmen där så behövs. Vattnen måste också skyddas från att trampas sönder. Hammars näs bör närmare undersökas så att denna halvö kan ingå i restaureringsarbetet. Redan befintligt genmaterial från Eskilstorps ångar kan nyttjas genom uppfödning för att stärka den svaga populationen i området.

Falsterbohalvöns västra strandområde (Flommen)

Detta område är särskilt viktigt därför att här finns en naturlig förekomst och en potential för en relativt stor population. Först bör möjligheterna utredas att återfå så mycket som möjligt av det tidigare utseendet i området, dvs. stora grunda och näringsfattiga våtmarker med genomströmmande vatten. Det är också viktigt att se över kemikalieanvändning och skötselrutiner på golfbanorna i området. Förutsättningarna för vassröjning och eventuellt bete bör också undersökas.

Lunkaberg – Gislövshammar – Brantevik

Lunkabergområdet och strandängarna från Gislövshammar och norrut till Brantevik kan tillsammans utgöra ett mycket värdefullt område. Möjligheterna för restaurering bör snarast utredas, så att anläggning av lekvatten, buskröjning och ökat bete kan höja områdets kvalitet.

Bäckhalladalen

Området kan utvecklas genom att ytterligare mark kan komma att ingå i reservatet. Förutsättningarna för detta bör utredas. Röjning av vegetation och restaurering av några lekvatten bör snarast genomföras, varefter utsättning av grönfläckig padda kan ske.

Hallands Väderö

På Hallands Väderö tillskapas några lekvatten på strandängarna vid Lotsstugan på öns sydkust och några småvatten vid fyren i nordväst grävs ur. Härigenom kompletteras de bästa miljöerna med lekvatten som inte torkar ut för tidigt på sommaren.

Bjärehalvön

På Bjärehalvön norr om Torekov restaureras några lekvatten och betestrycket ökas. Härigenom blir detta kustområde idealiskt för arten.

Ven

På Ven har inletts samarbete med en ny positiv markägare på Gamlegård. Restaurering av två befintliga vatten och tillskapandet av ett nytt gör området lämpligt för utsättning av grönläckig padda. Senare finns möjlighet att restaurera ytterligare vatten.

Landskrona

På Borstahusens golfklubb norr om Landskrona restaureras och tillskapas lekvatten för arten. Fisk elimineras från ett vatten. Arbetet genomförs i nära samarbete med golfklubben. Senare finns stor potential att restaurera och tillskapa lekvatten i kustområdet norr om golfbanan.

Ytterligare vassröjning och utsättning av paddor på ön Gräen vid Landskrona.

Arrie grustag

Restaurering av åtminstone delar av Arrie grustag sydost om Malmö bör ske och senare följas av utsättning av paddor.

Vik

Området runt Vik undersöks närmare med avseende på giftutsläpp och restaureras.

Öland

Diskussioner med projektgruppen för Stora Alvaret inleds för att utreda om några områden på ön kan bli lämpliga framtida utsättningsområden.

Gotland

Utsättningsarna på Gotland fortsätter ytterligare några år parallellt med kontroll av eventuell etablering av vuxen population.

Tid- och kostnadsplan 2000

Lönemedel för att leda *Projekt grönfläckig padda*, innefattande utsättningar, uppföljning av tidigare utsättningar beträffande status, populationsutveckling, spridning mm., utredningar av framtida restaureringsinsatser, bistå vid praktiskt restaureringsarbete, informationsarbete, rapportering, omprövning av åtgärdsprogrammet beräknas till ca 2 mån x 40 000 kr = ca 80 000 kr per år under treårsperioden. Denna kostnad har *inte* medtagits i detta program.

Uppfödning

Uppfödning av 5 000 nymetamorfoserade paddor (beräknat till 15 kr/padda och innefattar löner, lokalhyra, akvarieutrustning, foder etc.) avsedda för utsättning på Hallands Väderö, Bjärehalvön, Ven, Borstahusens golfklubb (Landskrona), Gråen (Landskrona) och Gotland

75 000 kr

Resor, logi och traktamenten

Resor med djur till utsättningslokaler, för att följa upp tidigare utsättningar, för att undersöka behov av restaurering på nya lokaler och möjlighet för expansion i områden med utsättningar, för att bistå med sakkunskap och anvisningar vid nygrävning av lekdammar och restaurering

60 000 kr

Restaurering och nygrävning av lekdammar

Klagshamn-Foteviken: Vid Vellinge ängar görs ett permanent dämme mot havet samt breddning av lekvattnets storlek genom fördjupningar av de för-

greningar av bäcken som finns nära havet. Dessutom installeras pumpanordning vid Eskilstorps ängar så att vattentillförseln garanteras fram till 1/8. Under mars månad rensas bäcken från inblåst tang. (30 000 kr)

Falsterbohalvön (Flommen): Utredning görs om möjligheterna att öka vattengenomströmningen i våtmarken, avlägsna näring, ta bort vass och förändra golfklubbarnas skötselrutiner av banorna. Dessutom är nyanläggning av nya vatten önskvärd. (20 000 kr)

Lunkaberg – Gislövshammar – Brantevik: Utredning görs om möjligheterna att restaurera och anlägga nya vatten, därefter att utföra röjning och anlägga vattensamlingar. (30 000 kr)

Bäckhalladalen: Röjning av vegetation och fördjupning och nyanläggning av lekvatten genomförs. (30 000 kr)

Borstahusens golfklubb: Anläggning av tre vatten samt restaurering av ett mindre vatten i nordvästra delen av golfklubbens område görs. (20 000 kr)

Bjärehalvön: Restaurering av tre vatten samt vassröjning vid Gröthögarna norr om Torekov görs. (20 000 kr)

Restaurering och nygrävning av lekdammar totalt för år 2000

150 000 kr

Detaljplanering för kommande restaurering

Ven: Här undersöks i detalj vilka ytterligare tre till fem vatten som kan restaureras eller nygrävas för att möjliggöra expansion för den nya populationen.

Norr om Borstahusens golfklubb: Undersök i detalj förutsättningarna för att anlägga ytterligare tre lek-vatten.

Arrie: Utred förutsättningarna att köpa in stora delar av grus- och sandtagsområdet för att inrätta ett grod- och paddreservat.

Käglingeområdet: Utred förutsättningarna för att restaurera så att groddjuren gynnas. Utveckla också (tillsammans med Malmö stad) ett pedagogiskt material som kan utnyttjas för att nå skolungdom.

Limhamns kalkbrott: Utred förutsättningarna för att behålla de viktiga delarna av bottenytan som reservat för grönläckig padda och eventuellt andra hotade amfibierarter.

Bunkeflostrand: Utred förutsättningarna för att restaurera och särskilt att tillskapa lekdammar med tillräckligt god vattenkvalité och vattenhållning.

Klagshamn och Hammars näs: Utred förutsättningarna för att på två olika områden anlägga lekdammar med rent källvatten eller att fördjupa befintliga skonor så att de håller vatten till mitten av sommaren. Samtidigt måste andra eventuella skötsel- eller restaureringsåtgärder anges. I första hand bör utredningen inriktas på strandängarna strax söder om Klagshamn, vid Sjötorp/Gessie Villastad, runt Foteviken och på Hammars näs.

Falsterbohalvöns västra strandområde: Skötselplanen och verksamhetsrutiner ses över tillsammans med golfklubbarna och länsstyrelsen.

Gislövshammar och Brantevik: Utred förutsättningarna för att skapa lekvatten och restaurera landmil-

jöer. I detta arbete skall stenbrotten vid Lunkaberg ingå.

Bäckhalladalen: Utred förutsättningarna för att utveckla och utvidga reservatet och fortsätta med restaureringsarbetet.

Vik: Utred sentida miljöförändringar och förutsättningarna för att förbättra lekvatten och landmiljöer för framtida utsättningar. Kontrollera eventuella effekter av giftutsäppen från behandling av nät ovanför lekdammen vid reningsverket i Vik.

Stora Alvaret: Utred i samarbete med länsstyrelsen förutsättningarna för restaurering och eventuell utsättning vid Högbyhamn på norra Öland samt på södra delen av öns alvar.

Kostnader totalt för år 2000

285 000 kr

Tid- och kostnadsplan 2001

Uppfödning

Uppfödning av 8 000 nymetamorfoserade paddor (beräknat till 15kr /padda och innefattar löner, lokalhyra, akvarieutrustning, foder etc.) avsedda för utsättning på Hallands Väderö, Bjärehalvön, Ven, Borstahusens golfklubb (Landskrona), Gråen (Landskrona), Klagshamn – Foteviken, Gislövs-hammar – Brantevik, Vik, Öland och Gotland

120 000 kr

Resor, logi och traktamenten

Resor med djur till utsättningslokaler, för att följa upp tidigare utsättningar, för att undersöka behov av restaurering på nya lokaler och möjlighet för expansion i områden med utsättningar, för att bistå med sakkunskap och anvisningar vid nygrävning av lekdammar och restaurering

60 000 kr

Restaurering och nygrävning av lekdammar

Bjärehalvön: Restaurering eller nyskapande av tre vatten samt vassröjning vid Gröthögarna norr om Torekov. (20 000 kr)

Hallands Väderö: Transport av grävmaskin till och från ön samt anläggning av tre mindre vatten vid Lotsstugan och fördjupning av två mindre vatten vid fyren i nordväst och några djuphål i Oakärret. (40 000 kr)

Ven: Transport av grävmaskin till och från ön, anläggning eller restaurering av tre lekvatten samt röjning av buskar och träd. (40 000 kr)

Borstabusens golfklubb: Anläggning eller restaurering av tre lekvatten norr om golfklubbens område. (30 000 kr)

Klagshamn – Foteviken: Vid två områden längs angiven kuststräcka görs permanent dämme av bäck mot havet samt breddning av lekvattnets storlek genom fördjupningar av de förgreningar av bäcken som finns nära havet. Dessutom installeras pumpanordning så att vattentillförseln garanteras fram till 1/8. Under mars månad rensas bäcken från inblåst tång. (60 000 kr)

Lunkaberg – Gislövshammar – Brantevik: Anläggning eller restaurering av tre lekvatten samt röjning av träd och buskar. (40 000 kr)

Bäckhalladalen: Röjning och anläggning av nya vatten. (30 000 kr)

Restaurering och nygrävning av lekdammar totalt för år 2001

260 000 kr

Detaljplanering för kommande restaurering

Ven: Undersök i detalj vilka ytterligare tre till fem vatten som kan restaureras eller nygrävas för att möjliggöra expansion för den nya populationen.

Borstahusen: Norr om golfklubben undersöks i detalj förutsättningarna för att anlägga ytterligare tre lekvatten.

Klagshamn och Hammars näs: Utred förutsättningarna för att på ytterligare två olika områden anlägga lekdammar med rent källvatten eller fördjupa befintliga skonor, så att de håller vatten till mitten av sommaren. Samtidigt måste andra eventuella skötsel- eller restaureringsåtgärder anges. I första hand bör utredningen inriktas på strandängarna strax söder om Klagshamn, vid Sjötorp/Gessie Villastad, runt Foteviken och på Hammars näs.

Gislövshammar och Brantevik: Utred förutsättningarna att skapa ytterligare tre lekvatten och restaurera landmiljöer mellan dessa platser. I detta arbete skall stenbrotten vid Glimminge ingå.

Kostnader totalt för år 2001

440 000 kr

Tid- och kostnadsplan 2002

Uppfödning

Uppfödning av 8 000 nymetamorfoserade paddor (beräknat till 15 kr/padda och innefattar löner, lokalhyra, akvarieutrustning, foder etc.) avsedda för utsättning på Hallands Väderö, Bjärehalvön, Ven, Borstahusens golfklubb (Landskrona), Gråen (Landskrona), Bunkeflostrand, Klagshamn – Foteviken, Gislövshammar – Brantevik, Vik, Öland och Gotland.

120 000 kr

Resor, logi och traktamenten

Resor med djur till utsättningslokaler, för att följa upp tidigare utsättningar, för att undersöka behov av restaurering på nya lokaler och möjlighet för expansion i områden med utsättningar, för att bistå med sakkunskap och anvisningar vid nygrävning av lekdammar och restaurering.

60 000 kr

Restaurering och nygrävning av lekdammar

Ven: Transport av grävmaskin till och från ön, anläggning eller restaurering av ytterligare tre lekvatten samt röjning av buskar och träd. (40 000 kr)

Borstahusens golfklubb: Anläggning eller restaurering av ytterligare tre lekvatten norr om golfklubbens område. (30 000 kr)

Arrie: Restaurering eller nygrävning av tre lekdammar samt röjning av buskar och träd. (40 000 kr)

Klagshamn-Foteviken: Vid ytterligare två områden längs angiven kuststräcka görs permanent dämme av bäck mot havet samt breddning av lekvattnets storlek genom fördjupningar av de förgreningar av

bäcken som finns nära havet. Dessutom installeras pumpanordning så att vattentillförseln garanteras fram till 1/8. Under mars månad rensas bäcken från inblåst tång. (60 000 kr).

Gislövshammar – Brantevik: Anläggning eller restaurering av ytterligare tre lekvattnen samt röjning av träd och buskar. (40 000 kr)

Restaurering och nygrävning av lekdammar totalt för år 2002

210 000 kr

Detaljplanering för kommande omprövning av programmet

De nyetablerade populationernas status, expansionsmöjligheter och eventuella behov av ytterligare restaureringsåtgärder undersöks på Hallands Väderö, Borstahusens golfklubb med omgivningar åt norr, vid Bunkeflostrand, i området Klagshamn-Foteviken, i området Lunkaberg – Gislövshammar-Brantevik, i området Bäckhalladalen, vid Vik, på Öland och Gotland.

Kostnader totalt för år 2002

390 000 kr

Uppföljning och omprövning av åtgärdsprogrammet

De åtgärder som utförs på respektive lokal bör regelbundet kontrolleras och följas upp, så att effekterna av det praktiska arbetet kan utvärderas. Mätbara mål har satts upp i Åtgärdsprogrammet och uppföljningen skall göra det möjligt att bedöma om de uppsatta målen kan nås. Varje år bör därför markanvändning, den aktuella artens överlevnad och reproduktionsframgången undersökas och redovisas.

Åtgärdsprogrammet är tänkt att omfatta tre år, varefter utvärdering och omprövning sker. Då stora delar av programmet bygger på fortlöpande detaljutredningar bedöms tre år vara en lämplig tidperiod, varefter åtminstone vissa delar som uppfödning, utsättning och uppföljning av åtgärder sannolikt måste fortsätta under ytterligare en treårsperiod.

Litteratur

- Ahlén, I. och Tjernberg, M. 1996. Rödlistade ryggradsdjur i Sverige – Artfakta. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Ahlén, I., Andrén, C. och Nilson, G. 1995. Sveriges, grodor, ödlor och ormar. 2a uppl. ArtDatabanken och Naturskyddsföreningen, Uppsala.
- Amtkjaer, Jens. 1995. Increasing populations of the Green Toad (*Bufo viridis* LAUR.) due to a pond project on the island of Samsö. Memmoranda Soc. Fauna Flora Fennica (in press).
- Axelsson, E., Nyström, P., Sidenmark, J. och Brönmark, C. (in press). Crayfish predation on amphibian eggs and larvae. Amphibia-Reptilia 18.
- Beebee, T.J.C. 1985. Salt tolerance of Natterjack toad *Bufo calamita* eggs and larvae from costal and inland populations in Britain. Herpetological Journal 1: 14–16.
- Berglund, B. 1976. Skånes sällsynta groddjur. Statens Naturvårdsverk SNV PM 765.
- Corbett, K. 1989. Conservation of European reptiles and amphibians. Helm. Bromley, Kent, England.
- Fog, K., Schmedes, A. och Rosenörn de Lasson, D. 1997. Nordens paddor og krypdyr. G.E.C. Gad, Köpenhamn 1997.
- Gasc, J.-P. 1997. Atlas of amphibians and reptiles in Europe. Societas Europaea Herpetologica & Musée National d'Histoire Naturelle (IEGB/SPN), Paris. 496 p.
- Gislén, T. och Kauri, H. 1959. Zoogeography of Swedish amphibians and reptiles, with notes on their growth and ecology. Acta Vertebratica 1: 196–397.

- Henrikson, B.-I. 1990. Predation on amphibian eggs and tadpoles by common predators in acidified lakes. *Holarctic Ecology* 13: 201–206.
- Hesselsö, M. 1991. Övervakning af Grönbroget tudse på Sprogö. Ynglesucces og plejeforslag. Vandringsanalyse og bestandsvurdering. Natur og Ungdom for A/S Storebaeltforbindelser.
- Lardner, B. och Sidenmark, J. 1996. Utsättning av kräfter och fisk – ett hot mot amfibiepopulationer? Litteraturstudie, Lunds Universitet, 21 sid.
- Rich, I. 1995. A field study of marked populations of the green toad, *Bufo viridis*. Memmoranda Soc. Fauna Flora Fennica (in press).
- Strömberg, G. 1996. Förnyelse av beståndet grönfläckiga paddor (*Bufo viridis*) på Utklippan år 1994. Blekinge Natur 96: 109–114.
- Wallander, J. 1994. Salttolerans och predation på ägg och larver hos grönfläckig padda *Bufo viridis*. 20-p arbete vid Zoologiska institutionen, Göteborgs Universitet. 12 sid.

En folder om grodor och grodtunnlar kan beställas från
Vägverket, Butiken, 781 87 Borlänge
(beställningsnummer 99042).
Tel 0243-755 00, fax 0243-755 50
e-post vagverket.butiken@vv.se

Bilaga 1

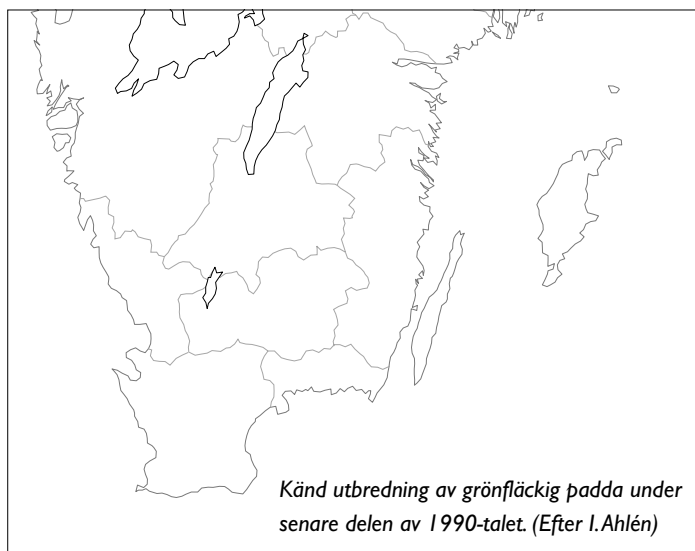
Uppskattad populationsstorlek på omnämnda lokaler

Lokaler	Populationsstorlek (Antal vuxna djur)			
	Osäkert	0–25	25–100	100–200 >200
Västra Falsterbohalvön				X
Eskilstorps ängar				X
Limhamns kalkbrott			X	
Gråen, Landskrona	X			
Ven	X			
Klagshamn – Foteviken	X*			
Gislövshammar – Simrislund	X			
Baskemölla – Vik		X		
Utklippan (Blekinge)		X		
Högbyhamn (Öland)	X			

* Exklusive Eskilstorps ängar

Bilaga 2

Utbredningskarta

PM

om hur handläggning av ärenden rörande svenska groddjur kan ske

Bakgrund

Sedan den första januari 1999 gäller nya bestämmelser som påverkar rätten till bl.a. insamling, uppfödning, förvaring och förflyttning av vissa groddjur. I miljöbalken (1998:808) ges ramarna för dessa verksamheter. Artskyddsförordningen (1998:179), liksom de därtill hörande föreskrifterna (NFS 1999:7) och (SJVFS 1999:89), innehåller flera bestämmelser som reglerar verksamheterna mer i detalj. I en tillsynsvägledning från Naturvårdsverket beskrivs berörda bestämmelser närmare. För att underlätta ansökningarna och handläggningen av ärendena som berör groddjur har denna promemoria upprättats. Utformningen har skett i samråd med Jordbruksverket, länsstyrelsen i Skåne län och WWF-Sverige genom Mats Forslund.

Insamling

Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter 1999:12 är samtliga groddjursarter fredade i hela Sverige sedan i januari 2000. Fredningen omfattar de 13 arterna i tabell 1.

Enligt bestämmelserna är det förbjudet att döda, skada, fanga eller på annat sätt insamla vilt exemplar av dessa arter. Det är inte heller tillåtet att ta bort eller skada dessa arters ägg, rom, larver eller bo. Utan hinder av förbudet

Tabell 1

Större vattensalamander (<i>Triturus cristatus</i>)	Klockgroda (<i>Bombina bombina</i>)
Mindre vattensalamander (<i>Triturus vulgaris</i>)	Lökgroda (<i>Pelobates fuscus</i>)
Vanlig groda (<i>Rana temporaria</i>)	Vanlig padda (<i>Bufo bufo</i>)
Åkergroda (<i>Rana arvalis</i>)	Stinkpadda (<i>Bufo calamita</i>)
Långbensgroda (<i>Rana dalmatina</i>)	Grönfläckig padda (<i>Bufo viridis</i>)
Gölgroda (<i>Rana lessonae</i>)	Lövgroda (<i>Hyla arborea</i>)
Ätlig groda (<i>Rana esculenta</i>)	

är det dock tillåtet att i begränsad omfattning insamla och förvara ägg (rom) och larver (yngel) av vissa arter för studier av utvecklingen, men inte för kommersiella ändamål, nämligen mindre vattensalamander, vanlig groda, åkergroda och vanlig padda. Dessa arter får även tillfälligt infångas för studier. I samtliga fall gäller att djuren skall sättas tillbaka där de fångades.

Såväl Naturvårdsverket som länsstyrelsen får i särskilda fall medge dispens från förbudet, om det inte finns något annat tillfredsställande alternativ och den berörda populationens fortbestånd inte påverkas negativt.

Förvaring och uppfödning

Förvaring och uppfödning regleras i 7 § artskyddsförordningen (1998:179) och i föreskrifterna (NFS 1999:7) och (SJVFS 1999:89). Dessutom finns regler i djurskyddslagstiftningen som reglerar hållandet av djuren (se nedan).

För groddjuren gäller artskyddsförordningen de arter som anges i bilagan till förordningen, dvs. arter som omfattas av EGs habitatdirektiv (92/43/EEG), bilaga 2. De berörda arterna visas i tabell 2.

Tabell 2

Större vattensalamander (*Triturus cristatus*)

Klockgroda (*Bombina bombina*)

Långbensgroda (*Rana dalmatina*)

Gölgroda (*Rana lessonae*)

Lökgroda (*Pelobates fuscus*)

Stinkpadda (*Bufo calamita*)

Grönfläckig padda (*Bufo viridis*)

Lövgroda (*Hyla arborea*)

Åkergroda (*Rana arvalis*)

I 7 § artskyddsförordningen finns ett förbud mot att hålla levande exemplar av dessa arter i fångenskap. I 8 § ges undantag från detta förbud, bl.a. om det kan visas att exemplaren och dess föräldrar är odlade eller att exemplaren har samlats in från naturen på ett lagligt sätt före den 1 januari 1999. Undantagsreglerna är generella och några tillstånd behövs ej för förvaring av exemplar som uppfyller dessa krav. Vid kontroll från länsstyrelse eller polis skall det dock på ett övertygande sätt visas att villkoren uppfylls.

För att undanröja tveksamheter om lagligheten i verksamheten, är det lämpligt att söka undantag från de förbud som finns om förvaring och uppfödning av groddjur, även om hanteringen skulle falla inom de generella undantag som artskyddsförordningen anger. Ansökan om undantag söks från Jordbruksverket med stöd av 12 § artskyddsförordningen. Där anges att undantag kan

beviljas i det enskilda fallet för natur- eller forskningsändamål eller för undervisning, förutsatt att det inte finns någon annan tillfredsställande lösning och om hanteringen inte kommer att påverka artens eller andra vilt levande arters överlevnad i områden där dessa naturligt förekommer.

Utsättning i naturen

Det finns ännu inga generella förbud mot att sätta ut exemplar av groddjur i naturen. Ett bemyndigande att införa ett sådant förbud i artskyddsförordningen återfinns i miljöbalkens 8 kap. 3 §. Detta bemyndigande har dock hittills ej utnyttjats av regeringen.

För utsättning av groddjur i områden som skyddas med stöd av miljöbalkens bestämmelser om skydd av områden enligt 7 kapitlet kan tillstånd beroende på föreskrifterna för naturvårdsobjektet erfordras. Av flera skäl är det olämpligt att olika groddjur sätts ut okontrollerat i naturen. Det är därför lämpligt att förena tillstånd till insamling som ges av Naturvårdsverket eller länsstyrelse med villkor om att utsättning inte får ske utan berörd länsstyrelses godkännande.

Införsel från andra EU-länder

Det finns inga restriktioner för införsel av groddjur från andra EU-länder. Det är därmed fritt att ta med alla groddjursarter som finns i Sverige utan införseltillstånd. När djuren inkommit i landet gäller dock det förvaringsförbud som redovisats ovan.

Införsel från land utanför EU (tredje land)

Ett generellt förbud mot att föra in levande exemplar av arter som anges i tabell 2 finns i 3 § artskyddsförordningen. Undantag från förbudet kan enligt 12 § förordningen sökas från Jordbruksverket för forsknings- eller uppfödningssyfte.

Vid införsel från tredje land gäller även bestämmelser i EG:s CITES-förordning. Eftersom inga av de i Sverige vilt förekommande groddjuren finns upptagna på de bilagor som tillhör förordningen, behöver tillstånd ej sökas för in- eller utförsel enligt CITES-förordningen.

Vid införsel från eller utförsel till tredje land av groddjur bör ändå alltid Jordbruksverket kontaktas för information om vilka regler som gäller från veterinär synpunkt och för transporten.

Djurskyddsbestämmelser

Regler för att få förvara levande djur återfinns i de föreskrifter som utfärdas av Jordbruksverket (SJVFS 1997:61) samt tillhörande Allmänna Råd 1997:1.

Områdesskydd

Enligt 5 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken (1998: 1252) skall småvatten och våtmarker i jordbruksmark av högst en hektar utgöra biotopskyddsområden. Därmed är många av groddjurens livsmiljöer skyddade från verksamheter som skadar naturmiljön. Flera områden som skyddats i form av naturreservatsbildning hyser förekomst av hotade groddjursarter och har bestämmelser som gynnar dessa arter.

Ansökningar om tillstånd

Av praktiska skäl bör en ansökan som berör insamling eller utsättning av groddjur samtidigt även innehålla ansökan om ev. tillstånd att beträda område som belagts med tillträdesförbud (t.ex. inom naturreservat eller fågelskyddsområde).

Ansökan som enbart avser tillstånd att förvara eller föda upp eller föra in groddjur från tredje land skall ställas till Jordbruksverket, 551 82 Jönköping.

Ansökan som avser att samla in en groddjursart (jfr tabell 1) skall ställas till berörd länsstyrelse eller till Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm. Det gäller inte de groddjursarter som omfattas av de generella undantagen.

Ansökan som avser dispens från bestämmelser om tillträdesförbud (främst inom naturreservat och fågelskyddsområde) skall ställas till berörd länsstyrelse. Biotopförbättrande åtgärder t.ex. genom grävningar eller schaktningar kan kräva samråd med länsstyrelsen enligt bestämmelserna i 12 kap. 6 § miljöbalken. Anläggningar eller grävningar i vattenområden kan i vissa fall även kräva tillstånd av miljödomstol.

Ansökan skall innehålla uppgifter om sökandens namn, adress och telefonnummer samt övriga personer som avser att delta i tillståndspliktig verksamhet. För att underlätta för beslutande myndighet att bedöma angelägenheten i den begärda dispensen bör verksamheten kunna styrkas genom en plan. Planen bör visa syftet med verksamheten, i vems regi verksamheten bedrivs och gärna hur projektet finansieras.

Plats för insamling och utsättning av djuren skall redovisas liksom skäl till varför platsen valts. Uppgift om att markägarens tillstånd till sådana åtgärder inhämtats för viss tid skall lämnas, liksom hans/hennes tillstånd till ev. biotopförbättrande åtgärder.

Av ansökan skall framgå hur uppföljning och redovisning av resultat från verksamheten avses ske.

Hur Naturvårdsverket och länsstyrelsen kan handlägga ansökningar

Enligt miljöbalken skall dispens från fridlysningsbestämmelserna tillämpas restriktivt. Endast i särskilda fall får beslutande myndighet medge dispens

från skyddsbestämmelserna, om det inte finns något annat tillfredsställande alternativ och den berörda populationens fortbestånd inte påverkas negativt av dispensen (1a § Artskyddsförordningen).

Ansökan till Naturvårdsverket eller till länsstyrelse som även innehåller ansökan vilken faller under Jordbruksverkets ansvarsområde enligt ovan bör vidarebefordras till Jordbruksverket, varvid Naturvårdsverkets och/eller länsstyrelsens inställning till ansökan skall framgå.

Det är lämpligt att förena tillstånd till insamling och/eller uppfödning av groddjur med villkor om att länsstyrelsens samtycke till utsättning skall inhämtas av sökanden.

Lämnat tillstånd bör förenas med krav på hur och när redovisning av resultaten skall ske. När ett projekt som berör hotade groddjur avslutas bör redovisning av slutresultatet ske till Naturvårdsverket och länsstyrelsen. I det fall projektet även innefattar uppfödning eller införsel från land utanför EU bör även Jordbruksverket informeras om resultatet.

Om redovisning ej sker enligt uppsatta villkor kan detta enligt 16 kap. 6 § miljöbalken utgöra skäl till att neka sökanden nytt tillstånd.

Jordbruksverkets handläggning av ansökningar

I likhet med vad ovan sägs om Naturvårdsverkets och länsstyrelsernas riktlinjer för handläggning skall dispens medges endast i undantagsfall och då någon annan tillfredsställande lösning inte finns och om hanteringen inte kommer att påverka artens eller andra vilt levande arters överlevnad i områden där dessa förekommer naturligt. Undantag kommer att beslutas i varje enskilt fall efter samråd med Naturvårdsverket för naturvårds-, forsknings- eller undervisningsändamål. Har undantag givits för import, export eller reexport innebär detta ett motsvarande undantag från förvaringsförbudet. Om det behövs kommer i beslutet för undantag att anges de villkor som är nödvändiga för identifiering, skötsel och förvaring av djur eller dess avkomma samt de eventuella övriga villkor som behövs för att en förvaring inte skall innebära ett hot mot vilt levande djur- och växtarter. De aktuella djurskyddsbestämmelserna finns redovisade under rubrik **Djurskyddsbestämmelser** ovan. Om redovisning av resultat skall följas vad som nämnts ovan.

Ytterligare information

Information om gällande bestämmelser kan erhållas från Naturvårdsverket (08-698 10 00), från Jordbruksverket (036-15 50 00) eller från

Projekt *Handel med hotade arter*

(hemsida <http://www.algonet.se/~fogelvak>).

Torsten Larsson
Naturvårdsverket
Februari 2000

Åtgärdsprogram framtagna för bevarande av
hotade arter och miljöer

Species or habitats subject to Action Plans

1. Sandstäpp	<i>Xeric sand calcareous grasslands</i>
2. Småsvaling	<i>Alisma wahlenbergii</i>
3. Pilgrimsfalk	<i>Falco peregrinus</i>
4. Flodkräfta	<i>Astacus astacus</i>
5. Mal	<i>Silurus glanis</i>
6. Grönling	<i>Barbatula barbatula</i>
7. Sandkrypare	<i>Gobio gobio</i>
8. Vårlekande siklöja	<i>Coregonus trybomi</i>
9. Nissöga	<i>Cobites taenia</i>
10. Flodpärlmussla	<i>Margaritifera margaritifera</i>
11. Dårgräsfjäril	<i>Lopinga achine</i>
12. Fjällräv	<i>Alopex lagopus</i>
13. Fältnocka	<i>Tephroseris integrifolia</i>
14. Storskallelöja	<i>Coregonus peled</i>
15. Stinkpadda (strandpadda)	<i>Bufo calamita</i>
16. Klockgroda	<i>Bombina bombina</i>
17. Grönfläckig padda	<i>Bufo viridis</i>

En viktig del i Naturvårdsverkets arbete är att bevara den biologiska mångfalden, däribland landets växt-, svamp- och djurarter samt deras livsmiljöer. Mellan 5 och 10 procent av arterna bedöms vara hotade i betydelsen att deras långsiktiga överlevnad inte anses vara säkrad.

Ett led i bevarandet av arterna och deras livsmiljöer är naturvårdshänsyn inom exempelvis skogs- och jordbruk. Ett annat är skydd av olika naturtyper genom bildande av naturreservat och liknande.

Vissa arter, habitat eller biotoper är dock så hotade eller kräver så speciella åtgärder att deras överlevnad inte kan säkras med dessa hänsyns- och skyddsmetoder.

För dessa upprättar Naturvårdsverket särskilda åtgärdsprogram som redovisar konkreta och specifika skydds- och bevarandeåtgärder.

I programmen finns även information om finansiering och ansvarsfördelning mellan berörda parter.

Programmen är tidsbegränsade och avses därför att förnyas i takt med att nya erfarenheter vinnas. De syftar till att utgöra underlag i första hand för myndigheternas arbete, men kan även användas av organisationer eller enskilda personer som engagerar sig i naturvårdsarbetet.

Naturvårdsverket

i samarbete med

ArtDatabanken

Länsstyrelsen i Skåne län

NATURVÅRDSVERKET FÖRLAG

ISBN 91-620-9992-2

